

ROMANIAN LANGUAGE IN EUROPEAN CONTEXT – IDENTITY AND NATIONAL SPECIFICITY

Valerica DRAICA
University of Oradea

Abstract : At the beginnings of XXI century, Romanian language suffer new transformations and evolutions because of the European context, regarding the integration of Romania into the European Union, the language became one of the official languages used in various Union documents. Romanian language known throughout its historical evolution various influences , bigger or smaller, without affecting the grammatical structure, and even more than that, it have enriched, modernized and relatinized the vocabulary. Spoken by millions of people, used in digital information space, in books, movies, TV stations, Romania maintains its unity and national identity.

Keywords: l language, unity, character, identity, national character, the European context.

Limba română a parcurs, mai ales după anul 1989, un proces de tranziție, de la limbajul totalitar („limba de lemn”, discursul unidirecțional etc.) la utilizarea ei deschisă, în care noile modele lingvistice trebuiau să se adapteze la tranziția socială și culturală, similar procesului de relatinizare din secolul al XIX-lea, de după eliberarea de sub dominația greacă și otomană. Astfel, româna ca și multe alte limbi de circulație internațională, a traversat un proces continuu de internaționalizare, sub influența vocabularului anglo-saxon. Limba română este o limbă indo-europeană, din grupul italic și din subgrupul oriental al limbilor romanice, limba românilor este ancestrală și începe cu sunetele din natură, ce alcătuiesc un fond de peste 350 de cuvinte primare, nu a existat nimeni altcineva, în spațiul Dunării de Jos, decât neamul românesc. Strămoșii noștri, dacii, erau geți, aceștia vorbeau tot atât de latinește ca și noi, în ciuda argumentelor unor “cercetători”. Geții erau elita tracilor, “erau cei mai bravi și mai drepti dintre traci”, geții vechii civilizații danubiene au fost cei care au intrat în India, ca “indo-europeni”, iar indo-europeana este limba geților emigrați în India, din Civilizația Dunării de Jos.

Geții cei Mari, adică massagetii, aveau 2000 de cuvinte românești, dintre care 1000 cu etimon latin și 350 cu etimon bulgaro-slav, fără să fi întâlnit niciun roman sau slav.

Limba română este numită, în lingvistica comparată, limba dacoromână sau dialectul dacoromân, printre limbile romanice, româna este a cincea după numărul de vorbitori, în urma spaniolei, portughezei, francezei și italienei. De asemenea, româna este înregistrată astăzi ca limbă de stat atât în România cât și în Republica Moldova, unde circa 75% din populație o consideră limbă maternă (2, 5 milioane de locuitori). Limba română este vorbită

în toată lumea de aproximativ 29 de milioane de oameni, dintre care, pentru cca. 24 de milioane este limbă maternă. Din numărul total de vorbitori, peste 17 milioane se află în România, unde româna (dialectul dacoromân) este limbă oficială și, conform recensământului populației din 2011, este limbă maternă pentru peste 90% din populație). Limba română este una dintre cele șase limbi oficiale ale Provinciilor Autonome Voivodina (Serbia), de asemenea este limbă oficială sau administrativă în câteva comunități și organizații internaționale, precum Uniunea Latină sau Uniunea Europeană. În afară de România, Republica Moldova și Provincia Autonomă Voivodina (Serbia), menționate *supra*, limba română se mai vorbește în:

- ➔ țările vecine cu România și Republica Moldova, adică Ucraina, Ungaria, Serbia și Bulgaria.
- ➔ extremele ariei lingvistice românești, aflate, la apus, în bazinul cursului mijlociu al Dunării (Croatia, Slovenia, Slovacia și Polonia), iar la răsărit, dincolo de Nistru.
- româna este una dintre cele cinci limbi în care sunt oficiate serviciile religioase în statul monastic Muntele Athos, o regiune autonomă din Grecia, fiind vorbită în schiturile Prodromu și Lacu.

Limba română prezintă un număr de trăsături specifice, care contribuie, în mare măsură, la îmbogățirea lexicului ei; în cazul limbii române, cercetătorii din universitățile și institutele de cercetare din România și Republica Moldova au dus la dezvoltarea unor sisteme, modele și teorii de înaltă calitate, aplicabile pe scară largă. Cu toate acestea, domeniul de aplicare pentru cele mai multe resurse, precum și gama de instrumente utilizate sunt încă foarte limitate în raport cu resursele și instrumentele existente pentru limba engleză și nu sunt suficiente din punct de vedere calitativ și cantitativ, pentru a dezvolta tehnologiile necesare sprijinirii unei societăți a cunoașterii cu adevărat multilingve.

Subdezvoltarea care se resimte în zona resurselor lingvistice (cantitativă și calitativă) îngreunează enorm eforturile de dezvoltare a tehnologiilor limbajului și a aplicațiilor.

Vorbită de aproximativ 29.000.000 de oameni în întreaga lume, limba română este prezentă nu doar în diverse cărți, manuale, lucrări, filme sau emisiuni și canale TV, ci și în spațiul informațional digital. Piața Internetului în România este în continuă creștere, din ce în ce mai mulți români au acces la un calculator acasă, fiind și utilizatori de Internet, iar *domeniul.ro* înregistrează 0,4% din paginile web existente în acest moment, comparabil cu *domeniul.eu*.

În asemenea condiții, putem vorbi tot mai mult despre unitatea și identitatea noastră, despre caracterul și specificul nostru național; identitatea românească desemnează ceea ce românii au specific, ca popor distinct de alte comunități naționale, reflectă calea specifică în care ei își construiesc cultura și își organizează viața personală și publică, exprimă modul lor particular de a răspunde la constantele universale ale culturii: îmbrăcăminte, hrană, locuință, religie, joc, artă, comunicare, limbă. Identitatea românească derivă din participarea tuturor vorbitorilor de limbă română la practicile culturale și activitățile proprii românilor, presupune atitudini pozitive față de membrii grupului național, atașament și mândrie națională, sentimente de protecție, determinate de apartenența la o națiune, loialitate față de membrii grupului național, revendicarea unei origini comune și îmbrățișarea acelorași tradiții și obiceiuri.

În aceeași măsură, identitatea românească este și expresia caracterului național. Acesta este ansamblul însușirilor fundamentale psihice-morale ale unei națiuni, regăsite constant în conduita, concepțiile și acțiunile membrilor săi, încât ei sunt ușor de identificat, din modul lor de a fi ca grup național. Caracterul național conferă, prin comportamentele indivizilor, o anumită individualitate, anumite trăsături și reflectă personalitatea unei națiuni, tocmai aceste trăsături distinctive constituie identitatea unei națiuni. Caracterul național a rezultat din trăsăturile afirmate în acțiunea de conservare a propriei identități în contextele provocărilor permanente ale istoriei și derivă din conștiința și comportamentul unei comunități naționale față de particularitățile istorice, economice, istorice, climatice, etnologice ale dezvoltării și vieții unei națiuni. Caracterul național este moștenit și, deopotrivă, dobândit, ceea ce oferă identității naționale o stabilitate, calitățile, ca și defectele asociate românilor, sunt determinate de caracterul național românesc și împreună atribuie un sens concret identității românești. De aceea, caracterul național cunoaște, la fel ca identitatea românească, o evoluție istorică și culturală, fără însă a ajunge la modificări radicale.

Un român din secolul al XXI-lea nu este total diferit de românul din secolul al XIX-lea, în ceea ce privește exprimarea unor trăsături ale caracterului național românesc, în același fel, identitatea românească se afirmă ca o constantă a caracterului național românesc, astfel, identitatea românească reprezintă, în realitate, suma calităților și defectelor reale sau imaginare ale românilor. Trăsăturile care alcătuiesc identitatea românească aparțin unei entități naționale ai căror membri au aceeași descendență, limbă, cultură, religie, precum și conștiința colectivă a apartenenței la această entitate.

Încă din secolul al XIX-lea începe asumarea identității noastre culturale în context european, de când se conturează clar orientarea românilor spre valorile occidentale, și se continuă în secolul al XX-lea și mai departe, prin asumarea necondiționată sau prin negarea acestei identități, iar despre specificul național, în context european, s-a vorbit începând din primele decenii ale secolului al XIX-lea, în perioada formării statelor naționale în Europa.

Astfel, programul revistei lui Mihail Kogălniceanu, *Dacia literară* (Iași, 1840), s-a conturat în jurul specificului național, ceea ce trebuie remarcat este faptul că specificul național nu era înțeles în epocă ca o contrapunere la Europa occidentală, ci, dimpotrivă, ca o sincronizare cu aceasta, sincronizarea fiind mai mult dorită decât realizată.

Putem vorbi de o identitate românească după constituirea statului național unitar, din momentul realizării identității prin toate mijloacele și de către toate componentele societății. Un aspect relevant pentru identitatea românească este dat de imaginea românilor asupra lor înșiși și imaginea altor naționalități despre români, ei se pot evalua predominant prin calități sau prin simboluri, tradiții și obiceiuri, la care au aderat spontan și firesc. Este normal ca românii să se caracterizeze ca fiind muncitori, ospitalieri, toleranți, capabili, adaptabili, optimiști, cu umor, creativi, comunicativi etc., primele trei calități atribuite românilor sunt ospitalitatea, hărnicia și omenia. În schimb, alte grupuri naționale pot să accentueze identitatea românească, mai ales prin reliefarea unor defectelor și a unor simboluri, cărora românii nu le acordă o semnificație aparte.

Începutul secolului al XX-lea a adus în prim-plan opoziția între specificul național și modelul european. Garabet Ibrăileanu considera că specificul național al literaturii române este dat de „imitarea” valorilor naționale, ce constituie fondul oricărei opere literare și le conferă acestora valoarea estetică.

Paralela între textele literare ale moldovenilor și ale muntenilor, operată de Garabet Ibrăileanu, face dovada unei atitudini orientate spre regionalizarea specificului național. O astfel de atitudine poate fi considerată retrogradă, dacă este privită în paralel cu articolul-program *Introducere la Dacia literară*, în care Mihail Kogălniceanu deschidea paginile revistei scriitorilor români din toate provinciile, tocmai pentru a stimula formarea conștiinței naționale. Garabet Ibrăileanu avea să afirme că această conștiință nu este vizibilă din moment ce scriitorii acceptă influențele literaturii occidentale. Am putea spune că una dintre dimensiunile identității românești o reprezintă continua schimbare și tranziție a societății românești. Aceasta este o cauză dar și un efect ale identității noastre. Identitatea românească s-a afirmat în evoluția istorică a românilor, dezvoltarea societății românești a oscilat, de-a lungul vremurilor, între apărarea ființei naționale și înscrierea în normele evoluției specifice fiecărei etape istorice. (Discursul identitar și prima identificare de sine a colectivității autohtone, le întâlnim în *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*). Astăzi, când vorbim despre identitatea națională, trebuie să ne referim obligatoriu la contextul în care ea se afirmă, desigur și la realitățile postcomuniste, dar mai ales la noua calitate a României, aceea de țară membră a Uniunii Europene. Uniunea Europeană presupune în sine o anume omogenitate și respectul pentru norme comune, de la Atlantic până la Prut. Identitatea românească avea să cunoască, în timp, anumite modificări, în contextul în care românilor li s-a deschis un orizont extraordinar, după aderarea la Uniunea Europeană, prin șansa de a putea călători sau de a studia oriunde în spațiul Uniunii. În acest fel, suntem convinși că identitatea românească se va afirma într-un context nu doar al unei direcții proeuropene, dar și al unui euroscepticism, iar dacă în perioada antebelică vorbeam de o identitate națională rezultată dintr-un specific național conferit de o Românie predominant rurală, astăzi există mai multe identități, în funcție de România la care ne raportăm. Înainte de a ne pune problema dacă românii trăiesc sau nu o criză identitară, în aceste zile, trebuie să știm ce sens dăm identității naționale, care nu este doar o construcție sociologică sau teoretică, ci un concept, care exprimă conduite, atitudini și mentalități întâlnite la grupuri mari de români. Dacă abordăm identitatea națională cu privire nu doar la tradiții, obiceiuri și ritualuri străvechi, nu mai putem vorbi astăzi de o identitate precum cea din secolul al XIX-lea sau din secolul precedent, în analizele despre identitatea românească vorbindu-se prea puțin de noua poziție a țării noastre, aceea de stat membru al UE.

În ultimii 60 de ani, Europa a devenit o structură politică și economică distinctă, păstrându-și însă diversitatea culturală și lingvistică. Acest lucru înseamnă că, de la portugheză la poloneză și de la italiană la islandeză, comunicarea de zi cu zi între cetățenii europeni, precum și comunicarea din domeniile economic și politic, se confruntă inevitabil cu barierele lingvistice. Aderarea României la Uniunea Europeana a dus pe plan intern și internațional la schimbarea unor accente prin reglementări legate de rolul limbilor în societate prin facilitățile create în circulația persoanelor. Adoptarea *Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare* de către statele în care se vorbește și limba română, inclusiv dialectele ei, credem că este în măsură să favorizeze statutul acesteia, în statele respective. *Carta* nu este obligatorie nici pentru statele membre, și probleme există tocmai în acele state care nu au semnat această *Cartă*. Protecția și încurajarea limbilor regionale sau minoritare nu trebuie să se facă în detrimentul limbilor oficiale și a necesității de a le însuși. După aderare, limba română a devenit una dintre limbile oficiale ale Uniunii Europene, folosită în multe dintre documentele acesteia.

Considerăm că în ziua de azi, ca de altfel, dintotdeauna, este important să-ți cunoști trecutul istoric, să-l iscodești măcar din pură curiozitate, pentru a ști cine am fost și cine suntem, de unde venim și încotro ne îndreptăm în anii viitori!

Bibliografie:

Maria Cvasnîi Cătănescu, *Limba română. Origini și dezvoltare*, Buc., Ed. Humanitas, 1996.

Lucian Iosif Cueșdean, *Româna, limba vechii Europe*, Editura Solif, București, 2008.

Valerica Draica, *Istoria limbii române*, Sibiu, Editura Alma Mater, 2012.

Ilie Rad, *Limba de lemn în presă*, București, Editura Tritonic, 2009.

Mina-Maria Rusu, *Identitatea culturii românești în contextul integrării europene*, în „Limba română”, Chișinău, nr. 7-9, an XVI, 2006, pg. 14-17.

I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, București, Editura Științifică, 1967.

Ariton Vraciu, *Limba daco-geților*, Timișoara, Editura Facla, 1980.